

HENNING MANKELL

Tea-Bag

Uit het Zweeds vertaald door
Clementine Luijten

COLIBRI-BIBLIOTHEEK

Vijftiende druk

Oorspronkelijke titel *Tea-Bag*, verschenen bij Leopard
Oorspronkelijke tekst © Henning Mankell 2001
Published by agreement with Leopard Forlåg, Stockholm and
Leonhardt & Høier Literary Agency A/S, Copenhagen
Eerste Nederlandstalige uitgave © Clementine Luijten en
De Geus BV, Breda 2003

Deze uitgave van World Editions kwam tot stand in
samenwerking met De Geus BV, 2016

Omslagontwerp Multitude

Omslagillustratie © Reinout van den Bergh

ISBN 978 94 6237 146 0

NUR 302

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op
welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van World Editions bv, Breda, Nederland.
Telefoon: 076 523 3533. Internet: www.worldeditions.org.

Het was een van de laatste dagen van de eeuw.

Het meisje met de brede glimlach werd wakker van de zachte regendruppels die boven haar hoofd tegen het tentdoek roffelden. Zolang ze haar ogen dichtield, kon ze zich voorstellen dat ze nog thuis was, in het dorp aan de rivier die het koude, heldere water van de bergen meevoerde. Ze kon het gevoel vasthouden zolang ze haar ogen gesloten hield. Maar zodra ze ze opendeed was het alsof ze in een lege en onbegrijpelijke werkelijkheid werd geslingerd. Dan bleef er van haar verleden niets anders over dan een spel van herinneringen waarin ze de lange vlucht die ze achter de rug had in schokkerige beelden opnieuw beleefde. Ze bleef doodstil liggen en probeerde langzaam wakker te worden, de dromen niet te verlaten zonder zich goed te hebben voorbereid. De eerste, moeilijke minuten van de ochtend bepaalden hoe haar dag zou worden. Alsof ze zich op het moment dat ze wakker werd tussen allerlei valkuilen bevond.

In de drie maanden dat ze in het vluchtelingen-kamp zat had ze een ritueel ontwikkeld, er iedere dag een nieuw stukje aan toegevoegd, tot ze de beste en veiligste manier gevonden had de dag te beginnen zonder door onmiddellijke paniek gegrepen te wor-

den. Het allerbelangrijkst was om niet van het ongemakkelijke veldbed op te springen in de valse hoop dat er juist die dag iets beslissends ging gebeuren. Er zou niets gebeuren, wist ze inmiddels. Dat was de eerste en belangrijkste les die ze had geleerd sinds ze zich aan land had gesleept op het Europese kiezelstrand waar ze was ontvangen door dreigende herdershonden en gewapende Spaanse grenssoldaten.

Vluchteling zijn betekende eenzaam zijn. Haar inzicht gold voor iedereen, onafhankelijk van waar men ooit vandaan was gekomen of wat het motief was geweest om op te breken en naar Europa te gaan. Ze was eenzaam en ze kon maar beter niet verwachten dat die eenzaamheid zou ophouden. Hij zou haar omsluiten voor een periode die waarschijnlijk erg lang zou duren.

Ze lag met gesloten ogen op het ongemakkelijke bed en liet haar gedachten voorzichtig naar de oppervlakte drijven. Hoe zag haar leven er nu uit? Bij alles wat onduidelijk en verwarrend was, had ze één houvast. Ze zat opgesloten in een vluchtelingenkamp in Zuid-Spanje nadat ze het geluk had gehad te overleven terwijl bijna iedereen verdronken was, iedereen aan boord van dat wrakke schip dat hen had overgezet vanuit Afrika. Ze herinnerde zich nog alle verwachtingen daar in dat donkere laadruim. De vrijheid had een geur, bedacht ze. Een geur die sterker werd naarmate de vrijheid nog maar enkele

zeemijlen verwijderd lag. Vrijheid, geborgenheid, een leven dat niet enkel uit angst of honger of uitzichtloosheid bestond.

Het was een laadruim vol dromen geweest, dacht ze soms, maar misschien was het juister om te zeggen dat het een laadruim vol illusies was. Iedereen die daar in het donker op het Marokkaanse strand had gewacht, overgeleverd aan geldbeluste, nietsontziende mensensmokkelaars uit alle delen van de wereld, was in het nachtelijk duister naar het schip geroeid dat met gedoofde lichten op de rede lag. Zee-lui die niet meer dan schaduwen waren hadden hen sissend het laadruim in gejaagd, alsof ze de slaven van de moderne tijd waren.

Maar ze hadden geen ijzeren kettingen rond hun enkels gehad, hun boeien waren hun dromen, hun vertwijfeling, al de angst die hen ertoe gedreven had op te breken uit hun hel op aarde om zich naar de vrijheid in Europa te begeven. Ze waren er zo dichtbij geweest toen de boot aan de grond liep en de Griekse zeelieden in de reddingsboten waren verdwenen, de mensen die gehurkt in het laadruim zaten aan hun lot overlatend.

Europa had ons al opgegeven nog voordat we waren aangekomen, dacht ze. Dat is iets wat ik nooit mag vergeten, wat me in de toekomst ook zal overkomen. Hoeveel er waren verdronken wist ze niet, wilde ze ook niet weten. Het gejammer, het gebro-

ken hulpgeroep, echode nog als een bonkende pijn in haar hoofd. In het begin was ze door al die kreten omgeven geweest terwijl ze daar in het koude water lag, maar een voor een waren ze verstomd. Toen ze op een klip stuitte had er triomf in haar gejubeld. Ze had het overleefd, ze was aangekomen. Wat had ze bereikt? Waar ze van droomde, had ze geprobeerd te vergeten. In ieder geval was niets geweest zoals ze verwacht had.

Op het koude Spaanse strand had het schijnsel van plotseling oplichtende zoeklichten haar verblind, vervolgens hadden er honden aan haar gesnuffeld en soldaten met glimmende geweren hadden haar met vermoeide ogen opgenomen. Ze had het overleefd. Maar dat was dan ook alles. Daarna was er niets meer gebeurd. Ze was in een kamp ondergebracht dat bestond uit barakken en tenten, lekkende douchecabines en smerige toiletten. Aan de andere kant van het hek zag ze de zee die haar had laten gaan, maar verder was er niets, niets van al die dingen waar ze van gedroomd had.

Degenen die in het vluchtelingenkamp zaten, al die mensen met verschillende talen en kleding en verschrikkelijke ervaringen die ze met elkaar deelden, meestal in stilzwijgen, soms in woorden, hadden één ding gemeen: ze hadden niets om naar uit te kijken. Sommigen zaten al jaren in het kamp. Geen land dat hen wilde opnemen, en al hun strijd was

erop gericht te voorkomen dat ze zouden worden teruggestuurd. Toen ze op een van de drie dagelijkse voedselrantsoenen stond te wachten had ze een keer gesproken met een jongeman uit Iran, of misschien was het Irak – je wist nooit zeker waar iemand vandaan kwam omdat iedereen loog, zijn echte identiteit verborg in de hoop dat het hem zou helpen asiel te krijgen wanneer een land om halfslachtige en vage redenen plotseling zijn poorten opende. De man uit Iran of Irak had gezegd dat het kamp één grote dodencel was, een lange dodengalerij waar de klok voor iedereen geluidloos tikte. Ze had begrepen wat hij bedoelde, maar geprobeerd zich te wapenen tegen de gedachte dat hij gelijk had.

Hij had haar met trieste ogen aangekeken. Dat had haar verbaasd. Sinds ze haar kindertijd was ontgroeid en een vrouw was geworden, hadden alle mannen haar bekeken met ogen die op verschillende manieren honger uitdrukten. Maar de magere man leek haar schoonheid of glimlach niet te hebben opgemerkt. Dat had haar beangstigd. Ze kon de gedachte niet verdragen dat mannen niet onmiddellijk in haar geïnteresseerd waren of dat deze lange, wanhopige vlucht vergeefs was geweest. Net als alle anderen die er niet in geslaagd waren door de mazen van het net te glippen en opgevangen werden in het Spaanse vluchtelingenkamp, koesterde ze toch de hoop dat de vlucht eens voorbij zou zijn. Op won-

derbaarlijke wijze zou er op een goede dag voor ieder van hen iemand verschijnen met een papier in de hand en een glimlach op de lippen die zou zeggen: welkom.

Om niet gek te worden van de uitzichtloosheid was het zaak jezelf toe te rusten met geduld, dat had ze al vroeg begrepen. En geduld kon alleen groeien vanuit het gevoel dat er niets zou gebeuren, wanneer ze erin zou slagen alle verwachtingen de kop in te drukken. Vaak benamen mensen in het kamp zich het leven of deden daar een serieuze poging toe. Ze waren er niet voldoende in geslaagd hun verwachtingen te onderdrukken en ze bezweken ten slotte onder de last die het was te geloven dat alle dromen direct verwezenlijkt zouden worden.

Iedere ochtend, wanneer ze langzaam wakker werd, zei ze dus tegen zichzelf dat ze vooral geen enkele verwachting moest koesteren. En niet zeggen uit welk land ze kwam. Het vluchtelingenkamp was één grote gonzende bijenkorf van geruchten over uit welke landen je op het ogenblik het best kon komen om de meeste kans te maken op asiel. Het kamp leek wel een markt waar verschillende landen en asielmogelijkheden genoteerd werden op een beurs die voortdurend dramatische veranderingen onderging. Betrouwbare of langetermijninvesteringen bestonden niet.

Toen ze er net was had Bangladesh boven aan de

lijst gestaan. Om een voor de vluchtelingen onbekende reden verleende Duitsland opeens asiel aan iedereen die kon bewijzen dat hij oorspronkelijk uit Bangladesh kwam. Enkele hectische etmalen lang stonden er rijen zwarten, bruinen, blanken en spleetogen voor de kantoortjes waar uitgeputte Spaanse ambtenaren achter hun bureau zaten, en ze herhaalden met grote overtuiging dat ze zich plotse-ling herinnerden dat ze uit Bangladesh kwamen. Op deze manier hadden minstens veertien Chinezen uit de provincie Hunan naar Duitsland weten te komen. Een paar dagen later had Duitsland 'Bangladesh gesloten', zo werd dat uitgedrukt, en na drie dagen onzeker afwachten verspreidde zich het gerucht dat Frankrijk bereid was een aantal Koerden op te nemen.

Ze had vergeefs geprobeerd erachter te komen waar Koerden eigenlijk vandaan kwamen en hoe ze eruitzagen. Maar ze was braaf in een van de rijen gaan staan en toen het haar beurt was om bij de ambtenaar met de rode ogen met het naamplaatje 'Fernando' naar binnen te gaan, had ze met haar mooiste glimlach gezegd dat ze asiel vroeg in Frankrijk omdat ze van geboorte Koerd was. Fernando had slechts zijn hoofd geschud.

'Wat is je huidskleur?' vroeg hij.

Ze had meteen gevaar geroken. Maar ze moest antwoord geven. De Spaanse ambtenaren hielden

niet van mensen die weigerden antwoord te geven. Wat je ook zei, al waren het nog zulke leugens, alles was beter dan zwijgen.

‘Je bent zwart’, antwoordde Fernando zelf op zijn vraag. ‘En er bestaan geen Koerden die zwart zijn. Koerden zien eruit zoals ik. Niet zoals jij.’

‘Er zijn uitzonderingen. Mijn vader was geen Koerd, maar mijn moeder.’

Fernando’s ogen leken nog roder te worden. Ze bleef glimlachen, dat was haar sterkste wapen, altijd geweest.

‘Wat deed je vader in Koerdistan?’

‘Zaken.’

Fernando triomfeerde.

‘Koerdistan bestaat niet. Niet officieel in ieder geval. Daarom verlaten de Koerden namelijk hun land.’

‘Hoe kunnen ze een land verlaten dat niet bestaat?’

Fernando was niet in staat haar uit te leggen hoe een land dat niet bestond er toch was. Hij wuifde afwerend met zijn hand.

‘Ik zou je moeten aangeven omdat je liegt’, zei hij.

‘Ik lieg niet.’

Ze meende opeens een glimp van interesse in Fernando’s ogen te zien.

‘Je spreekt dus de waarheid?’

‘Koerden liegen niet.’

De interesse in Fernando’s ogen doofde.